

Kajeroj el la Sudo

ISSN 1886-1997

La 35^a jaro

Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/kajeroj/k129/k129.html>

La koro estas tie, kie materiigas spirito kaj spiritiigas materio (Ibn Arabi)

Hispaneco

N° 129^a

Oktobron de 2023^a

Kajeroj

Bulteno de la Hispana Asocio de
Laboristoj Esperantistaj (HALE).

el la Sudo

Calle Jabonerías, 6.3° D
30010 Murcia
Hispanio

Enhavo

Redaktore: La voĉo de sia mastro.....	3
Nekrologo: A. Kaskero forpasis...	4
Politiko: Tamen diluvo ne venis!.	5
Beletro: Rimarkoj pri Tenorjo....	11
Fulmo neĉesanta.....	14
Malbona negoco.....	15
Literaturo: Defendo de Hispanio.....	17
Kulturo: Hispaneco.....	25

ISSN 1886-1938 (printita)

Prezidas: **Johano A. Cabezos.**

Redaktas: **Jesuo de las Heras.**

Korektas: **Jozefo Pina.**

Retskribu al: kajeroj@gmail.com

Pri la enhavo de la artikoloj respondecas ties aŭtoroj, ne la redakcio.

Ni ne korespondos pri nepetitaj artikoloj, kvankam ni klopodos publikigi ĉiun artikolon, kiun ni trovos interesa.

Kovrilo: Hispaneco estas ĉiuj landoj, kiuj iam estis Hispanio. Aliaj landaroj havas komunan riĉecon, ni havas komunan kulturon.

Pagmaniero: aliĝu al HALE kontraŭ €10 jare por ricevi la surpaperan version de nia magazino.

Se vi deziras kontribui per aliĝo, kontaktu la redaktoron:
kajeroj@gmail.com

Oni povas reprodukti la enhavon, kondiĉe, ke oni citu la originon.

Tute kreita kaj traktita per senpagaj linuksaj rimedoj:
Scribus, Bluefish, BlueGriffon, Gimp, kaj Yafc.

Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro.

Redaktore

La voĉo de sia mastro

Estas malfacile verki redaktoran artikolon sufiĉe antaŭe, ĉar hispana politiko evoluas rapide kaj dinamike.

Antaŭ nelonge S-ro Alberto Nunjuez Fejhoo prezentis sian kandidatecon al ofico de Prezidento de Hispanio, sed li ne havis sufiĉe da voĉoj en la hispana parlamento, kiun oni nomas Kortes, kaj nur hodiaŭ oni ekscias, ke la Reĝo de Hispanio prezentas nun la kandidatecon de Pedro Sanĉes, la ĝisnuna Prezidento Funkcianta, por balotado en la ĵusa estonto.

Oni diras, ke li sukcesos ĉifoje, ĉar estas multe da baraktado inter li kaj la sendependismaj partioj, kiel Maldekstro Respublika de Katalunio, Unuiĝintaj por Katalunio, Bildu, Vaska Maldekstro kaj Bloko Naciisma Galega, aldone al SUMAR, kiu vere estas aldono de maldekstraj partioj, ĉefante inter ili la Komunisma Partio de Hispanio kaj PODEMOS mem, kiun SUMAR anstataŭas.

Multajn aferojn oni diris pri la ĝisnuna politika etoso de Hispanio. Oni eĉ diris, ke la Reĝo mem ne povas ne proponi S-ron Sanĉeson, ĉar alimaniere li devus abdiki, dum aliaj diris, ke la Reĝo ja povas rifuzi tion, ĉar la leĝo ne diras al Li pri tio, kiujn

regulojn li devas obei por proponi kandidaton. Fakte, se oni rigardas la **Hispanan Konstitucion**, tie oni povas legi nur, ke la reĝo proponos kandidaton, kiun la Parlamento devas baloti. Kaj se pasas du monatojn sen favora balotado, oni devas ripeti la popolan balotadon. Sed Filipino 6^a hodiaŭ ne estis kuraĝa. Li sekvis tradicion neskribitan, kiu emigas lin proponi tion, kiun oni balotos verŝajne favore. Sed tiun favoron li devos pagi: **amnestion** por krimulo Puigdemont, kiu **puĉis** je 2017, kaj ankaŭ referendumon por sendependigi Katalunion kaj ankaŭ Vaskolandon en la estonto. Aliflanke, SUMAR postulas plialtigon de la bazan salajron por laboristoj, kaj aliaj aferoj. Entute, restos neniu loko por politiko socialisma.

Sed plej utilo por Hispanio estus, ke kaj PSOE kaj PP interkonsentos registaron por solvi la gravajn problemojn de Hispanio. Tion ŝajnas, ke Sanĉes ne volas. Li povos daŭrigi sian vivon kiel milionulon kaj fari tion, kion oni devigos lin fari.

Same kiel la hundeto de S-ro Edison, inventinto de gramofono: eĉ se li ne vidos el kie venas ĝi, li devas starigi siajn orelojn por aŭskulti la voĉon de sia mastro.

Aŭgusto Kaskero forpasis

Oni vivas atentante nur ĉitien kaj nunen, kaj oni diras, ke tio estas la taŭga afero fari.

Tamen, fojfoje forpasas geamikoj niaj, elstaraj esperantistoj, kiel

Ĝordano Moja, Jozefo Ludoviko Pérez Óvilo, plej kormola **Jozefo María Bernabéu...**,

kaj nun **Aŭgusto Kaskero.** Oni funebras ilin, kaj memoras pri tiu bono, kiun ili faris por Esperanto kaj por tiuj, kiuj vivis apud ili. Fojfoje oni forgesas erarojn, kaj asertigas agrablajn atingojn tiesajn.

Mi memoras, ke mi konis lindum la Kongreso de Valensjo je 1993^a, kiun li mem organizis. Estis tiu mia unua kongreso universala, kaj danke al li mi havis la ŝancon prelegi antaŭ centoj da homoj pri unu el miaj plej mirataj homoj: **Fernando Sors**, famega gitaristo hispana de la 19^a jarcento. Jarojn poste estis malbonfarto inter esperantistoj de ĉiparto de Hispanio kaj la centra oficejo de Madrido, kaj mi memoras, ke Aŭgusto

agis kiel bonkora peranto... Sed ni ne parolu pri tristaj

Foto pri kurso, kiun li gvidis en Ĉinio. Aŭgusto staras super la Stelo de Esperanto.

aferoj.

Aŭgusto Kaskero estis unu el tiuj homoj havindaj en nia Esperanto Movado. Li multe agis por Esperanto, ĉefe pri **instruado** de nia lingvo kaj kongresorganizado. Li ankaŭ estis **Prezidanto** de la **Hispana Esperanto Federacio** de 2005^a ĝis 2008^a kaj poste li ankaŭ estis Prezidanto de VEF, Valensja Esperanto Federacio.

Mi rifuzas kredi, ke li ne plu estas en Esperantio. Mi havas la konvinkon pri tio, ke li ankorau instruas kaj praktikas Esperanton en la Mondo Preterviva.

Saluton al Aŭgusto, La Ĉiama Esperantisto!

Kaj tamen diluvo ne venis!

Ne sukcesis via preferata politika partio, kaj ne estas granda katastrofo. La rezultinta registaro de la lasta balotado ja estas la registaro de ĉiu hispano, ne nur de ties balotantoj. Nun oni devas reiri en siajn aferojn.

Ĉar vere la registaro, ĉu tiu apogita de vi, ĉu de iu alia, ne solvos viajn problemojn. Tio okazas, ĉar deputitoj ne respondecas antaŭ vi, sed antaŭ tiu, kiu metis ilin en la koncernan liston de la partio. Fek' al ili!

Tamen, Hispanio estas multe pli ol tio, kion oni nun vidas. Ni ĉiuj estas Hispanio, certe, sed ankaŭ estas Hispanio la loko, kie ni ĉiuj naskiĝis kaj loĝas (kvankam ankaŭ tiuj, kiuj naskiĝinte aliloke venis ĉe ni kaj gajnis hispanan naciecon pro sia kontribuo al la nacio), kaj an-

kaŭ estas Hispanio tiuj, kiuj ankoraŭ ne naskiĝis ĉe ni, sed kiuj certe iam naskiĝos. Antaŭ tiuj, ni havas gravan respondecon lasi pli bonajn landon, ŝtaton kaj naciecon ol ni heredis kiam ni naskiĝis. Tio, kion ni ĉiuj faris, faras kaj ankoraŭ faros kun Hispanio estas grava respondeco antaŭ tiuj idoj kaj praidoj niaj, kiuj ankoraŭ venos. Tiel, ke ili ne plu povos kondamni nin dirante: *kion vi faris pri mia heredaĵo, paĉjo, panjo?*

Nun en Hispanio oni deziras nur vivi plej eble kiel bone, postulante rajtojn kaj privilegiojn, sen atenti al tio, ke ĉiu rajto havas sian koncernan devon, ĉiu privilegio sian antaŭprilaboron —ofte dura.

Niaj gepatroj donis al ni nacion pli gravan en la mondo ol tia, kian ni havas nun. Niaj geavoj

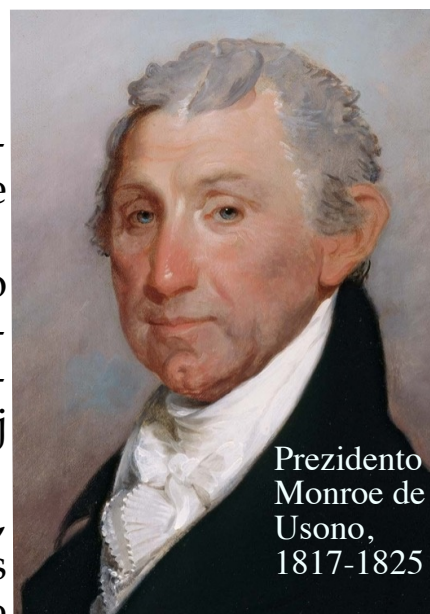
donis al niaj gepatroj nacion, kiu restariĝis post terura milito intercivitana. Kaj se oni retroiras malantaŭen en Historio, ni trovos la tempon —antaŭ duonjarmilo—, kiam Hispanio kovris la tutan mondon, ĉar estis hispanaj provincoj laŭ tuta kontinento amerika kaj diversaj lokoj de Oceanio. Sed poste, iom post iom, sinsekvaj generacioj da hispanoj lasis tion perdi pro korupteco —ĉefe— kaj manko da memrespekto kaj neracia miro pri eksterlando, ĉefe eŭropaj ŝtatoj, kiuj neniam ĉesis vundi nin kiel nacion kaj nacianojn, kaj same amerikaj ŝtatoj, kiujn ni provizis per niaj lingvo, religio, universitatoj, hospitaloj, ŝoseoj, eĉ gramatikoj de iliaj propraj indiĝenaj lingvoj, kiujn oni ne perdis, male al tio, kion britoj faris en Prausono. Pri ties krimoj, genocido kaj forrabo neniu ŝajnas memori nuntempe.

Kaj pri turpeco propra kaj troigo de eksterlando, ni perdis tion iom post iom: unue Napoleon' perfide invadis Hispanion, kaj ŝajnante helpi nin kontraŭ la francaj invadintoj, Anglujo detruis grandan riĉecon nian surloke dum la Milito Sendependiĝa je la 19^a jarcento. Dum tiu milito Simon' Bolivar kaj Jozefo Sanmartin' amikiĝis kun angloj, kaj post la sensukcesa atako de la angla floto kontraŭ Bonaero, britoj sukcesis aĉeti ambaŭ povsoi-

fantulojn, Bolivaron kaj Sanmartinon, tiel ke ili perfidis sian monarĥon kaj ankaŭ la nacion, kiu ebligis iliajn ekestojn mem, kaj post terura civila milito, la Amerika Hispanio sendependiĝis de Eŭropa Hispanio por ekdependiĝi de Britio kaj poste de Usono. Grava estas la doktrino de Prezidento usona Monroe: **Ameriko (=kontinento) por amerikanoj (=usonanoj)**. Tia pago por Pensakola!

Eble leganto ne familiara al historio de Hispanio surprizas pri tiuj asertoj, sed sciu, tio okazis pro tio, ke

la Konkero de Ameriko fare de hispanoj **ne estis koloniigo** laŭ la stilo de Britio, Nederlando, kaj eĉ Francio kaj —multe pli malfrue— Germanio: ne estis metropolo kaj kolonioj, sed **ĉiu lando de la hispanoj konkerita iĝis provinco** de Hispanio, kaj ties loĝantoj, tio estas, indiĝenoj, iĝis subuloj de la sama reĝo kun samaj rajtoj kiel tiuj homoj, kiuj naskiĝis en eŭropa Hispanio. Tio ja estas malfacile akceptebla, mi scias, de homoj, kiuj akceptas, ke blankuloj ekstermis indianojn en

Prezidento
Monroe de
Usono,
1817-1825

nuna Usono fare de britoj kaj usonanoj poste, kaj ankaŭ de la unuaj en Aŭstralio kaj aliaj landoj en la mondo, kaj ankaŭ normaliginte la kruelecon de britoj en Hindujo dum sia regado. Sed tiu diferenco estas facile komprenebla pro la filozofio de hispanoj kaj ceteraj konkerintoj: dum hispanoj konsideris, ke ĉiu homo estas filo de Dio kaj frato per Kristo, protestantoj tiutempe konsideris, ke indianoj estas bestoj, kiuj ne havas homrajtojn. Hispanoj konkeris nekonitajn landojn *por disvastigi la veran religion* de amo eĉ al malamiko, dum la motoro de la konkerintoj ceter-eŭropaj estis riĉecavido kaj ekspluato de novaj teritorioj kontraŭ rajtoj de ties enloĝantoj. Nuntempe oni penas *lavi* tiujn genocidojn kaj forrabojn per tiu nova koncepto, **prezentismo**, sed la agado de hispanoj tiutempe kaj tuj antaŭe senvalidigas tiun pretendon.

Ja, estis fakto, kiu malebligis hispanojn genocidi —kvankam ne portugalojn—: **Papo Aleksandro 6^a** komisiis konkerintojn sia agadoj **por kristianigi** kaj civilizigi la eblajn loĝantojn en landoj trovataj aliloke. Pro tio, ke ĉiu homo estas filo de Dio, hispanoj helpis ilin kleriĝi

kaj civilizigi, kaj la fakto, ke portugaloj ne faris same estas mistero por mi hodiaŭ, kvanam estas kompreneble, ke malbonaj kristanoj ne ekzistas nur nun, sed tiutempe ankaŭ. Se oni vidas la mapon de la konkerintoj portugaloj kaj hispanoj, oni notas, ke dum Portugalio koloniigis nur maldikajn pecojn da tero laŭ la marbordo, hispanoj konkeris dikajn pecojn, de maro al maro, laŭ la tuta kontinento, de la suda pinto al Alasko, inkluzivante 60% de nuna Usono.

Fama indiano **Gerónimo** parolis la hispanan lingvon, estis katolika kaj oni povas ankoraŭ vidi fotojn de li kun rosario ĉirkaŭ lia kolo.

Fama apaĉa Heronimo mortis 83jaraĝa vidante sian popolon detruita pro avido genocida de meksikanoj kaj usonanoj, kiuj neniam respektis la rajtojn, kiuj hispanoj donis al indianoj jarcentojn antaŭe.

Bedaŭrinde por indiĝenoj, angloj ne pensis simile: kiam ili ne plu estis katolikaj, sed sektiĝis protestante kiel anglikanoj, ili diris, ke Papo de Romo ne havas jurisdicion sur ili, kaj ili decidis iri en Amerikon, ankaŭ, eĉ se ili evitis la lokojn jam konkeritajn de portugaloj kaj hispanoj, do ili kreis la 13 koloniojn nordoriente de la kontinento, kiuj siatempe, pro tio, ke la Brita Parlamento ne atentis al

ili kaj ne donis al ili reprezentecan, decidis sendependiĝi.

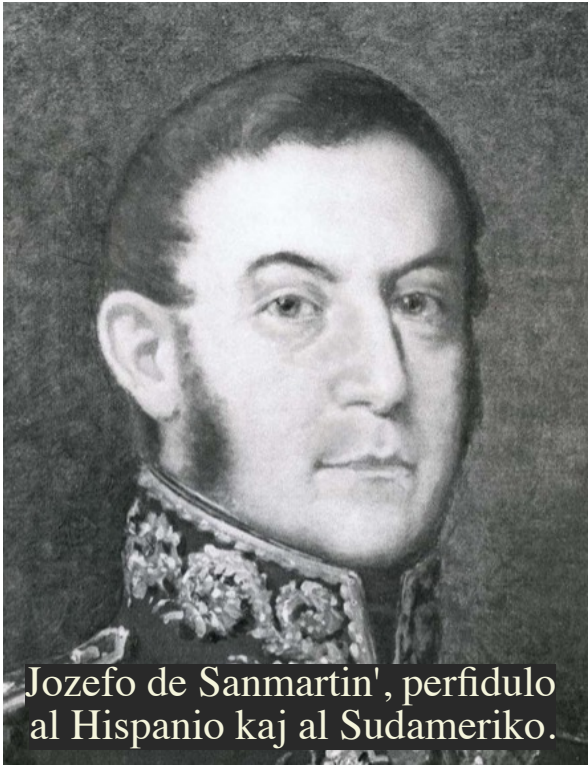
La Amerika Hispanio ne havis tiun kialon, ĉar indiĝenoj havis sian **Consejo de Indias** (konsilantaro de Indianlando), kaj ankaŭ hispanaj vicreĝoj kaj aliaj povaj funkciuloj en Ameriko devis suferi **Juĝon da Residenco** kiam ili ĉesis en sia posteno, dum kiu ĉiu homo, ĉu indiano ĉu eŭropdevena, povis akuzi lin pro iu ajn afero, kaj se jurio trovis lin kulpa, li suferos karceron, aŭ punon, ĉu mona, eĉ mortopunon. Estas logike pensi, ke se britoj havintus similan leĝon, ili ne povintus genocidi milionojn da indianoj, kion ili fakte faris. Ankoraŭ je la 20^a jarcento, kiam mi komentis al pensilvanano pri tiu genocido, li fiere krietis *Jes, ni forbalais ilin, indianojn!* Kio ja estas terure, ĉu ne? La memdifinita lando de libereco ne agnoskis rajtojn al indianoj kaj nigruloj, ĝis post la duono de la lasta jarcento! Kvincent jarojn post kiam la hispanoj tion faris.

Bedaŭrinde, ili mem difinis sin kiel **misionistoj de Dio**, kaj diris, ke *sia misio estas koloniigi la landon tiutempe okupata de bestoj, kiuj similas homojn, indianoj*. Kaj agis sekve: ili diris, ke *la plej bona indiano estas la mortinta indiano*, kaj ili uzis ĉiun rimedon mortigi ilin pere de maljustaj militoj kaj

aliaj troigoj, tiel ke la indianoj restantaj hodiaŭ loĝas en rezervujoj. Mi mem aŭdis usonanon plendi antaŭ kelkaj jardekoj, ke estas skandalo, ke la registaro de Usono devas pagi al indianoj pensionojn! La fakto, ke nuna Usono forrabis la landon al ĝiaj originaj loĝantoj neniam venis en lian kapon...

Tio ne okazintus, ververe, se Hispanio povintus konkeri la tutan kontinenton antaŭ ol britoj aperis en Nordameriko, sed oni devas miri, ke tiun prodaĵon, konkeri plej grandan parton de tuta kontinento, faris nur kelkaj dekoj da miloj da homoj de unu nacio, Hispanio, kiu popolis tiutempe nur 5 milionoj da homoj.

Kaj hodiaŭ multaj homoj en Sudameriko honeste kredas, ke Hispanio forrabis ties riĉecojn kaj mortigis *iliajn pragepatrojn*, senrigardante la evidentan fakton, ke se tiu estus vera, neniu indiandevna homo ekzistus hodiaŭ. Fakte tiuj, kiuj rabis kaj murdis indianojn en Sudameriko estis la ankoraŭ nomataj **liberigantoj**, Bolívar kaj Sanmartin' kaj ties sekvantoj, ĉar fakte indianoj luktis en la flanko volante resti Hispanio, ĉar la hispana reĝo ne povis sendi armeon protekti tiujn provincojn, ĉar hispanoj eŭropaj estis okupataj forpuŝante francojn napoleonajn tiam. Kaj ankaŭ ili, indi-

Jozefo de Sanmartin', perfidulo al Hispanio kaj al Sudameriko.

anoj, timis, ke kiam ili ne plu estos hispanoj, ili ne estos civitanoj normalaj, kio fakte okazis tuj post sendependiĝo.

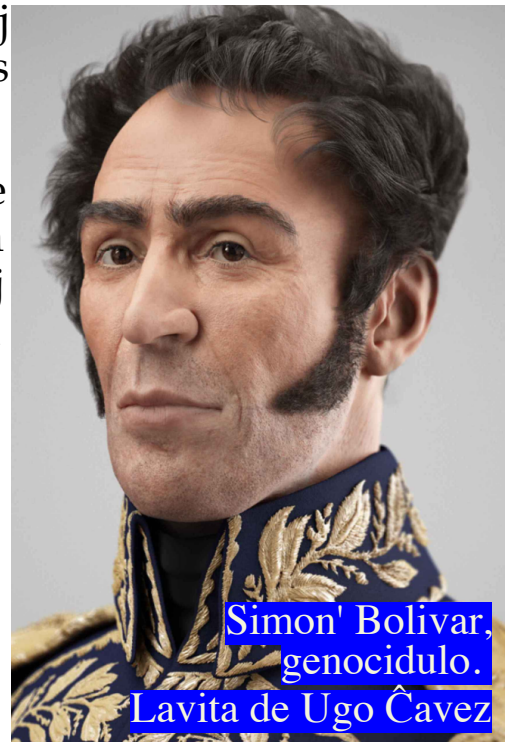
Tiel, perdante hispanecon, Sudameriko perdis dececon kaj homsentojn, ĉar novaj sudamerikanoj de arterfaritaj nacioj mortigis milojn da indianojn, kaj nun laste oni agnoskis ties rajtojn, sed registaron sudamerikajn nunajn ne kompenzis restantajn indianojn pro tio, same kiel Usono ankoraŭ ne faris.

En Usono la unua interrasa geedziĝo ne estis laŭleĝa ĝis 1964^a, kvin jarcentojn post tio, kio okazis

en Sudameriko, kiam ĝi estis Hispanio.

Kaj nun multe da homoj laŭ la mondo kaj —kio estas pli vundige— en Hispanio kredas ke hispanoj faris la samajn krimojn kaj amasmurdaĵon, kiujn britoj, nederlandanoj kaj francoj faris en Ameriko kaj Afriko. Sed oni memdemandu kiam ekstariĝis la unua usona universitato —kelkajn jarcentojn post tiu de Meksiko (kiam ĝi nomiĝis Novhispanio), ekzemple—, kaj kiom da universitatoj, hospitaloj kaj ŝoseoj faris britoj kaj ceteraj eŭropanoj en tiuj landoj, kiujn ili konkeris kaj ekspluatis.

Oni povas sindemandi, kial la rolo de Hispanio en la mondo hodiaŭ estas tiom diskreta, tute ne staranta, se hispanoj ĉiam preferis interkonsento al milito, sed la respondo estas, laŭ mi en la politika klaso: Hispanio estas nobla popolo regata de mizeraj gvidantoj. Ni vidas hodiaŭ, ke prezidento Sánchez celas barakti kun krimulo Puĝdemont' interkonsento por konservi sian postenon, klare kontraŭ la intereso de hispanoj. Kaj tion ne kritikis multaj hispanoj. Ili

Simon' Bolivar, genocidulo.

Lavita de Ugo Çavez

kredas, ke Sánchez faras ion por nia intereso, anstataŭ por tiu sia kaj nur sia. Aliflanke staras aliaj hispanoj, kiuj vere timas respublikon.

Ili ne volas, ke respubliko venu en Hispanion. Ververe nia historio ne parolas tre brile pri la du memdifinitaj respublikoj hispanaj. La unua tute ne funkciis, kaj kelkaj partoj de Hispanio emis sendependiĝi dum la unua. La dua forrabis civilajn rajtojn al disidentoj pro tio, ke ili estis dekstremaj aŭ tute ne revoluciaj. Multaj murdoj okazis dum la Dua Respubliko sen tio, ke la Registaro persekutas la murdistojn, kaj sekve militistoj devis stari kontraŭ la manko da ĵuro en la hispana socio.

La maldekstra diktatoreco malvenkis la militon, kaj dum kelkaj jaroj poste ili sendis armitajn bandojn nomumitajn kiel **makis'** murdi selektivajn celojn, sed la Civilgvardio finis ilin surloke kaj ankaŭ la Komunisma Partio de Hispanio ĉesis apogi ilin pro politikaj kialoj. Kaj pro tio, ke ili malvenkis kaj milite kaj socie —la hispana popolo jam havis sufiĉe da malpaco— ili plendas de tiam, ke ili havas moralan superecon, ĉar ili malvenkis militon antaŭ brutaro, kiu ne estas progresiva kaj liberecdefenda, kiel ili mem plendas, ke ili

estas.

Bedaŭrinde por ili, ĉie en la mondo, kie komunismo sukcesis, libereco mankas, kaj ankaŭ ekonomia bonfarto kaj progresoj sociala, scienca aŭ homrajta. Kaj tio senvalidigas tiu mempropagando pri tio, ke ili estas progresismaj kaj defendas rajtoj de laboristoj. Necesas esti blinda por ne vidi tion. Bedaŭrinde, al Hispanio malmankas blinduloj...

Nuntempe ni havas konstitucian monarĥion en Hispanio, kiu garantiis preskaŭ perfektan pacon dum 45 jaroj. Ĉu tio signifas, ke monarĥio estas nia plej bona politika sistemo? Nu, laŭ mi plibonas..., respubliko! Sed ne maldekstra respubliko, sed ĉies respubliko.

Atingi tiun celon necesas, ke oni havos konstituantan balotadon por elekti deputitaron, kiu prilaboros novan konstitucion kie civitanoj, ne partioj politikaj, havos la povon. Sekve, mi pledas por Konstitucia Respubliko.

**Vivu respubliko
konstitucia!**

Beletro

Kelkaj rimarkoj pri Don' Hŭan' Tenorjo

L iteraturo pri viro senhono-
 rigrante virinon ne mankas
 en nia lingvo kaj aliaj. Estas
 tradicio pri tio, kvazaŭ militoj
 inter seksoj, kaj estas verkoj
 kiel tiuj de britoj Tomas' Hej-
 ŭud, *Virino mortigita per
 afableco*, aŭ Vilhelmo Ŝeks-
 piir, *Dresado de virinaĉo*;
 ne forgesante la verkon de
 hispano Tirso de Molina *La
 trompisto de Seviljo*, aŭ
*Dom Juan, aŭ la festuma-
 do de Petro*, de franco
 Moljer'.

Tiun lastan verkon uzis W. A.
 Mozart por komponi sian fame-
 gan operon, *Don Giovanni* (S-ro
 Johano), je kies fino homo, kiu
 ĉiam agadis kiel vera demono
 iris en inferon kune kun sia
 preskaŭ bopatro, restante la ra-
 konto averto al junuloj pri kien
 irigas perversa vivo kaj diboĉa
 konduto.

Je la 19^a jarcento juna **José Zo-
 rrilla y Moral** (Jozefo Vulpineto
 kaj Moral') estis mendita novan
 teatraĵon, kaj post nur 20 tagoj, li
 produktis sian plej faman ver-
 kon, unu el la nesenhavajn lega-
 dojn en la hispana lingvo, eble la
 plej faman teatraĵon en tiu ling-
 vo, *Don Juan Tenorio* (S-ro Joha-
 no, kiu tenas). Ĝi premieris en
 Teatro de la Cruz (de la kruco) la

28^{an} de marto de 1844 kun ne
 multe da sukceso eble ĉar la
 geaktoroj estis tro maljunaj por
 tiuj roloj, Carlos Latorre kaj Bár-
 bara Lamadrid, kaj la sceno
 mem ne estis tre altkvalita.
 Tamen, kelkajn tagojn poste, en
 la ĵurnalo *La Laberinto*, oni ana-
 lizis per artikolo la tekston de la
 teatraĵo, kaj notigis, ke ĝi estis
 altkvalite poezia, kaj la dramo
 estis tre efektiva laŭ la sinsekvaj
 situacioj, kiuj aperis en la verko:
 dueloj, mortigado, defioj, blas-
 femado, satana penetrado en
 monaĥinejon..., nome ĉio, kion
 oni povus esperi de diablo. Tio
 emigis homojn viziti denove tea-
 tron kaj komencis la grandan
 sukceson de tiu teatraĵo, kiu
 daŭrigas ĝis hodiaŭ.

Je 1934^a Cecilio Pineda kaj ties
 trupo reprezentis la teatraĵon en
 Teatro Romea, de Mursjo, rice-
 vante grandan sukceson, kaj du
 jarojn poste, la sukceso ripetiĝis,
 kaj de tiam la teatraĵon oni ludas
 en tiu ĉi Teatro Romea je *la nokto
 de animoj*, tio estas, la nokton
 antaŭ la Tago de Ĉiuj Sanktuloj,
 la 31^{an} de oktobro. De tiam ĉiun
 jaron oni ludis la teatraĵon ĝis la
 jaroj 1960^a, ĉar tiu familio Pineda
 heredis de gepatroj al gefiloj la
 intereso por aktorado.

Je la jaro 1980^a, tiama urbestro
 Rafael Méndez proponis al nepo

Don Huan Tenorio

Jozefo Vulpineto

Fotita de
**MARÍA
CELDRÁN**

de la fondinto de la aktora dinastio, daŭrigi tiun interesan mursjan tradicion, kaj denove ni havis la teatraĵon en nia urbo

semajnon antaŭ la 1^a de novembro.

Sur tiuj fotoj oni povas vidi

La libro, kiun vi havas sur viaj manoj sekvas la procedon de muntaĵo kaj reprezentado de Don' Ĥuan Tenorjo ĉe Teatro Romea de Mursjo. La trupo de Cecilio Pineda unuigis la tekston de Zorrilla (Vulpineto, esperante) per bonega kolekto de fotoj de María Celdrán, kiu montras klare la emon klasikan de la enscenejado. Sufiĉas observi la teĥnikajn slipojn de aktorado, de tiu 1989^a, kiam oni reakiris la Tenorjon en la urbo de Mursjo, por noti la pentritan dekoradon, vestaron provizita de bona entrepreno madrida tiufaka, plus zorgado pri detaloj, kiuj estas signo de identigo de ĉi tiu trupo. Ni parolas pri Tenorjo reprezentata je la klasika maniero, kaj pri detaloj scenaj, kaj pri la maniero aktori. El tio venas ĉarmo enhavata, kion ratifikas la multnombra publiko, kiu jaron post jaro amaseplenigas Teatron Romean.

CÉSAR OLIVA

*Se oni ne povas
vidi la teatraĵon, oni
almenaŭ povas
aĉeti la libron kun
la hispana teksto
de José Zorrilla
kaj la fotoj de
María Celdrán.*

diversajn bildojn rolitajn de la pranepo de Cecilio Pineda kaj ties trupo, Julio Navarro Albero. Se oni amas teatron, oni povos

ĝui la verkon de la 27^a de oktobro ĝis la 1^a de novembro en Teatro Romea de Mursjo.

Beletro

Fulmo neĉesanta

La urbodoma registaro de Madrido decidis laste forvisi la versojn de nia poeto Miguel Hernández de la cemetario de La Almudeno. Laŭ mi tiu arbitracia decido estas kontraŭkultura kaj maloportuna, kaj sekve mi decidis eternigi ilin ĉe la paĝoj de nia **Kajeroj el la Sudo**.

La forprenitaj versoj estas jenaj: **Elegio (fragmento)**

*Al mia ĝardeno kaj figarbo
per l' alta skafald' de floroj
revenos ci,
kaj birdos via abelhejma
anim'
per anĝela vaks' kaj labor'.*

*Revenos al krada lulkant'
de enamiĝintaj
gekampanuloj ci.
Kaj heligos la ombron de
miaj brovoj ci,
kaj cia sango iros ĉiuflanke
disputante vian amatinon
kaj la abelojn.
Via koro, jam eluzita
veluro,
voku kampon de brilantaj
migdaloj
mia avida voĉo de amo.
Al la flugilhavaj animoj de
la rozoj
de la migdalarbo de kremo
mi postulas vin,
ke ni devas paroli pri
multaj aferoj,
anima geamiko, kunulo*

Elegía (fragmento)

*[Volverás a mi huerto y a mi
higuera
por los altos andamios de las
flores
pajareará tu alma colmenera
de angelicales ceras y
labores.
Volverás al arrullo de las
rejas
de los enamorados
labradores.
Alegrarás la sombra de mis
cejas,
y tu sangre se irán a cada
lado
disputando tu novia y las
abejas.
Tu corazón, ya terciopelo
ajado,
llama a un campo de
almendras espumosas
mi avariciosa voz de
enamorado.
A las aladas almas de las
rosas
del almendro de nata te
requiero,
que tenemos que hablar de
muchas cosas,
compañero del alma,
compañero.*

Malbona negoco

Jen rakonto, kiu troviĝas en mia verko *La libro de anĝelaj kronikoj kaj demonaj anekdotoj*, kiun oni povas senpage legi ĉe <http://www.obracompleta.com/eo/kronikoj.html>

Ĉi tiu estas rakonto pri pereoj. Ŝipoj estis dum multaj jarcentoj la sola perilo transiri la maron por komerci, trovi pli bonan vivon, aŭ eĉ nur distri sin. Sed iom post iom multajn el tiuj aferoj, ĉefe la lasta, oni ne plu faras per maro, kaj aviadiloj anstataŭis ŝipojn, ĉar ili estas pli rapidaj, komfortaj kaj malmultekostaj. Sed ankoraŭ restas homoj, kiuj havas monon kaj tempon, kaj aldone kelke da aventura spirito, kaj ili ankoraŭ trovas plezuron navigi per longaj krosoj, pro sia emo koni novajn landojn, aŭ almenaŭ sperti subfleksigon pozitivan kaj negativan, tio estas, tiun movon, kiun ŝipoj havas fleksiĝante pro puŝo de ondoj kun diversaj fortoj je siaj ekstremaj kaj meza partoj. Tio okazigas movon specialan al tiuj, kiuj, kiel Eŭstakjo, ŝatas legi kuŝante sur sia ŝiplito, sub taglumo, kiu envenas lian kajuton pere de rondfenestreto. Tie li izoliĝis el ŝipaj bruoj, pere de subsinmetiĝo en legadon.

Sed la trian tagon de lia kroso al Novjorko subite li levis sian rigardon el sia libro, neaparta verko de Emilio Salgari, *Malbenata ŝipo*, kiu rakontas la travivaĵojn de Papa Catreme. Tiom absorbita li estis en legado, ke kiam li finis legi, li pensadis pri ĝi..., ĝis kiam li subite konsciiĝis pri tio, ke li ne plu aŭdas la bruon de la motoro de la ŝipo, kaj ankaŭ de aliaj homoj. Li aŭdas nenion ajn! Li ekstaris per salto, lasante la libron sur la lito. Li vestiĝis rapide kaj eliris la kajuton. Li trovis neniun surŝipe. La ferdeko klinis iomete maldekstren. Li venis al rando kaj vidis fore aron da boatoj kun homoj ene. Li turniĝis al la loko, kie li vidis ilin pendi

kelkajn tagojn antaŭe: estis nenio tie. Kiel eblas, ke oni sukcesis forlasi la ŝipon sen tio, ke li konstatas? Ĉu homoj ne kriis, ploris..? Jes, li estis kun Emilio Salgari, ekzakte kun Papa Catreme, kiu rakontis al li pri sirenoj kaj malaperintoj en la maro. Eble oni laŭtkriis, kaj li ne aŭdis ilin en sia kajuto, tute izolita el ekstera mondo, absorbita en sia legado. Nun li kredas memori, ke li aŭdis la ŝipsirenon, sed li kredis, ke temas pri imagopovo sia. La ŝipo nun klinas pli: dudek gradojn baborde. Li rigardis, senhelpa, kaj trovis nenion, eĉ ne unu boateton, eĉ simplan savringon.

Ĵusmortonta estas mi, li diris al si mem. Li malbonfartis pro tio, ke li ne konstatis, ke du mil homoj forlasis la ŝipon. Al neniun mankis li. Li ĉiam vivis sola. Nur kun siaj fikciaj roluloj. *Ili vere ne ĝenas min*, li pensas. Kaj li rigardis la proksimiĝantan maron. Subite la ŝipo klinis malantaŭen, levigante sian pruan al ĉielo, kaj tiam okazis surpriza afero: la ŝipo, tute vertikala, komencis submariĝi, sed subite ĝi haltis. Li premas la gardrelon kaj preskaŭ pendas el ĝi dum seĝoj kaj aliaj objektoj ne fiksitaj al planko jam falis en maron aŭ la internon de la ŝipo, sed ĝi haltis en sia vojaĝo al profundo, kaj nun, ĉar pli da akvo venis en la internon, ĝi denove prenis horizontalon, malrapide. Tiam li vidis ĝin: ŝarko naĝas kelkcentmetrojn for de la ŝipo. Ŝajnis, ke ĝi venas al rendevuo.

Almenaŭ mi ne mortos malrapide, li diris al si. Nun li jam povas stari denove.

—Kion vi donos ne morti?, —li aŭdis el klara, laŭta voĉo.

Li turniĝis. Tie, nur unu metro for de li, estis malalta viro, senhara, kun melonĉapelo.

—Ĉion, kion mi havas.

- Mi nur prenos vian animon.
- Ĉu mia animo? Por kio volas vi animon mian?
- Ĉar mi kolektas animojn. Se vi donas al mi vian animon, mi savos vin.
- Konsentite. Mi neniam uzis mian animon por io ajn. Via estu, se vi savos min.
- Ne tiom rapide. Iru vi al suba ferdeko. Tie vi vidis boateton, kiun maristoj uzis fiŝi kiam ili estis havene. Ne estas vere savboato, kaj ene de la katastrofa bruado, neniun pensis pri ĝi.

Vere, tie estis la boateto. Sed ĝi estis tro peza, por ke li povus porti sur la akvon.

- Ne paniku, —asertis la hometo kvazaŭ li legis lian penson. —Malkonektigu ĝin el la ligoj, kiujn ĝi havas. Uzu la hakilon, kiu estas sur tiu muro, ĉar vi ne havas multe da tempo, kaj eniru la boateton.

Tiel faris Eŭstakjo, kaj li vidis, ke post kelkaj minutoj la maro supreniras iom post iom ĝis kiam ĝi atingis la ferdekon, kie li estas, kaj lante la boateto flotas supren kaj supren.

- Nun vi remu al suno, ĉiam al suno, ĉar malmankas al vi malmulte da tempo.
- Ĉu vi ne venas?
- Ne. Mi restos ĉi tie preni ĉion, kion mi povos. Sed ne zorgu, ulo. Mi ne dronos. Vi remu ĉiam al suno. Vi trovos insuleton tri mejlojn for de ĉi tie.

Kaj li ne plu sciis pri la hometo. Li laboris per la remiloj dure, ĝis kiam li vidis sin preter la loko, kie li vidis ŝarkon. Li malproksimiĝis el ŝipo sen perdi ĝin el lia alrigardo. Oni diris la li, ke kiam ŝipo submariĝas, ĝi povas kapti proksimajn objektojn, kiel lian boateton, kaj suĉi ilin suben. Sed la

ŝipo ne tute subakviĝis. Kiam ĝi ĉesis submariĝi, lia centra, plej alta parto, staris super la marsufaco. Sekve ne estis akvokirlo, kiu dronigus lin. Kelkajn horojn poste li vidis formon mincan ĝuste antaŭ li, sub la loko, kie suno ŝajnis esti. Pere de multe da peno li finfine atingis insuleton kelke da kilometrojn larĝan. Li iris en la plej altan lokon, kaj de tie li vidis kelkajn aliajn boatetojn, kiuj eliris la ŝipon antaŭ li, sed ili vagadis sencele. Li prenis kelkajn herbaĉojn kaj iom da brullignon kaj pere de fajrilo, li faris multe da fumo, kiu gvidis la aliajn ŝipompulojn al li. Malfeliĉe por ili, ekis ŝtormo, kaj ondoj levis kaj mallevis la boatetojn, ĝis ili renversis unu post la alia, kaj ili ĉiuj malaperis. Neniu restis. Li estis la ununura supervivulo. Eĉ ne unu animo savis sin. Ĉar tiu lia ankaŭ estis perdita.

Sed diabloj ne ekzistas, li diris al si mem. Sekve, kiu estis tiu kompatindulo, kiun mi trovis sur la ŝipo?

Respondon trovis li kelkajn tagojn poste, dum li mortas pro malsato, ĉar estis neniun manĝaĵo sur tiu insuleto. Li aŭdis la bruon de paŝoj kaj levis sian rigardon: tie estas la hometo.

- Mi venas preni vian animon.
- Sed vi ne savis min.
- Kompreneble jes: vi ne dronis. Vin ne manĝis la ŝarko.
- Sed mi vivis nur kelkajn tagojn. Mi ne vere saviĝis.
- Vi faris malbonan negocon. Sed nun vi devas pagi vian parton de la kontrakto.

Kaj fiksante sian rigardon sur tiu ulo tiom karakteriza, li sopiris lastfoje en sia vivo.

Kelkajn minutojn poste ili ambaŭ estis en Infero.

Defendo de Hispanio

Ramiro de Maeztu

La luktoj de Hispanameriko

Ĉiu lando en Hispanoameriko ŝajnas havi nun du idealajn patriojn, krom tiu sia.

La unua estas Rusio, tiu soveta Rusio; la alia, Usono. Nun estas Gvatemalo; hieraŭ, Urugvajo; antaŭ hieraŭ, Salvador'; morgaŭ, Kubo; ne estas semajno sen novaĵo de komunismaj malordoj en hispanamerika lando.

Ĉe kelkaj ilin promocias la soveta reprezentado; ĉe aliaj, ne. Rusio ne bezonas tion influi grave sur ĉiuj, kiel sur Hispanio de 1917^a. Estas la promeso de revolucio, maligi la ordon: tiuj supraj, malsupren; tiuj malsupraj, supren; oni ne bezonas pensi, ĉu oni estos pli bone, ĉu malpli bone. Ĝiaj partianoj diras, ke necesas pasigi dekkvin jarojn malbone, por ke poste aferoj pliboniĝos. La afero estas, ke ne estas ekzemplo pri tio, ke aferoj pliboniĝis en ia ajn lando pro progreso de revolucio. Nur pliboniĝas ili tie, kie revolucio retroiras. Ĝi, per si mem, estas sinsekva malpliboniĝo. Ne estas en universala historio ununura ekzemplo, kiu indikas male.

Usono estas fascina pri riĉeco, ĝenerale, kaj mona pruntedono

konkrete. Kelkaj ĵurnaloj plendas, ke reserĉoj faritaj de la Senato de Vaŝingtono pri kontraktoj de pruntedonoj al landoj de Hispana Ameriko trovis, ke kelkaj novjorkaj bankoj trudis fiskajn kaj administrajn reformojn, kiujn pluraj respublikoj akceptis. Neniuj skrupuloj estis levitaj kontraŭ la enmiksiĝo de la nordamerikaj bankistoj en la loka vivo. Bankistoj fariĝis kunleĝdonantoj. Kaj la konkludo, kiun la Senato en Vaŝingtono eltiris, estas, ke necesas ankoraŭ multe pli streĉi la ŝraŭbojn de la kontraktlandoj, se oni volas eviti suspendojn de pagoj, kaj ke la lastaj latin-amerikaj mankoj pli ŝuldiĝas al la akaparigo de oro de la Ŝtatoj Usono kaj Francio, ol al la manko de volo de la ŝuldantoj.

Jen do du grandaj nunaj trompiloj. Por la popolamasoj, malriĉaj enmigrintoj kaj koloraj homoj, la rusa revolucio; por politikistoj kaj regantaj klasoj, usonaj pruntoj. Unuflanke, la kulto de la revolucio; aliflanke, la adoro de la ĉielskrapanto. Kaj estas vere, ke Usono kaj Rusio estas ĝenerale malkongruaj kaj ke ilia influo nuligas unu la alian. Rusio estas la subpremo de spiritaj valoroj, per la redukto de la individua animo

al la kolektiva homo; Usono, ĝia monopolo, de raso, kiu estas supezeble privilegiita kaj supera. Rusujo estas la forigo de ĉiuj imperioj, krom tiu de la revoluciuloj; Usono, male, estas la ekonomia imperio, de malproksime. Dividita en animo de ĉi tiuj antagonismaj idealoj, kvankam ambaŭ fremdaj, la hispana popolo ne trovos pacon krom en sia centro, kiu estas Hispanidad (=Hispaneco). Ili ne povos kontentiĝi esti ekspluatataj de ekstere kaj traktataj kiel "bananaj" respublikoj. Nek kun la revolucio, kiu estas hororo, kiun oni tenas nur perforte. *La Fuero Juzgo** grandioze diris, ke la leĝo estas starigita por ke la bonuloj povu vivi inter la malbonuloj. La revolucio, aliflanke, estas farita por ke la malbonuloj povu vivi inter la bonuloj.

De tempo al tempo, izolitaj, distingitaj voĉoj leviĝas en Ameriko, kiuj avertas siajn samlandanojn, ke la principoj, sur kiuj iliaj socioj estis levitaj kaj disvolvitaj, en la daŭro de tri jarcentoj da paco kaj progreso, ne devas esti tiel malbonaj. Al la meksika vorto de Esquivel Obregón respondas en Kubo Aramburu, en Montevideo Herrera kaj Vallenilla Lanz en Venezuelo. Ili estas izolitaj voĉoj, kiuj

ankoraŭ ne plene komprenis, ke la moralaj principoj de Hispanidad en la 16-a jarcento estas superaj ol tiuj konceptitaj de viroj el aliaj landoj en postaj jarcentoj kaj aliaj venontaj, nek ke ili estas perfekte akordigeblaj kun la fiero de sia sendependeco, kiun ĉiuj hispanaj popoloj kapablaj ĝin konservi devas kreskigi inter siaj infanoj. Sur la sekva paĝo ni devas montri la nunan fruktodonecon de ĉi tiuj principoj. Estas kialo por Hispanio antaŭi siajn fratajn popolojn sur ĉi tiu vojo. Neniu alia ricevis tian elokventan lecionon. Kun apenaŭ kelkaj soldatoj, kaj nur kun sia kredo, li kreis Imperion, sur kies domajno la suno ne subiris. Sed lia kredo nubigis, pro lia neprudenta admiro al eksterlandanoj, li perdis la sencon de siaj tradicioj kaj kiam li komencis havi ŝipojn kaj sendi soldatojn al Transmaro, lia Imperio dissolviĝis, kaj Hispanio restis kiel maljunulo, kiu perdis sian memoro. Reakirante ĝin, ĉu ĝi ne reakiras vivon?

Pasinteco kaj estonteco

Saturitaj de eksterlandaj leĝoj, ni denove rigardas per novaj okuloj la verkon de Hispanidad kaj ni apenaŭ sukcesas ĉirkaŭpreni ĝian grandecon. Malkovrante la marvojojn de Oriento

*Fuero Juzgo estis leĝa kodo de gotoj dum sia regado de la Ibera Duponingulo, dum jaretoj 5^a ĝis 8^a.

kaj Okcidento Hispanio faris la fizikan unuecon de la mondo; Revenigante en Trento la dogmon, kiu certigas al ĉiuj homoj la eblecon de savo, kaj do de progreso, ĝi konsistigis la necesan mezurunuon, por ke oni povu paroli kun fundamento pri la morala unueco de la homa raso. Sekve, Hispanidad kreis Universalan Historion, kaj ne ekzistas laboro en la mondo, ekster kristanismo, komparebla al sia propra. Kelkfoje ŝajnas al ni, ke post kiam nia popolo servis al absoluta idealo, estos neeble por ili kontentiĝi pri la relativaj idealoj de riĉeco, kulturo, sekureco aŭ plezuro, per kiuj aliaj kontentiĝas. Kaj tamen, ni malakceptas ĉi tiun ideon, ĉar absolutismo, kiu ekskludas la rigardon al relativismon kaj ĉiutagon el siaj okuloj, estos malpli absoluta ol tiu, kiu sukcesos ilin inkluzivi. La teritoria idealo kiu anstataŭis la katolikan en la hispanaj vilaĝoj ankaŭ havis ne nur sian neceson, sed sian pravigon. Tie ni devas igi la virojn kiuj enloĝas ĝin respondecaj por la prospero de ĉiu geografia regiono. Sed, super la teritoria tasko, leviĝas la spirito de Hispanidad. Kelkfoje estas granda poeto, kiel Rubén, kiu sentas nin. Foje estas eminenta eksterlandano, kiu diras al ni, kiel s-ro Elihu Root, ke: "Mi devis apliki hispanajn kaj anglo-amerikajn leĝojn en

teritorioj de iama hispana regado kaj mi rimarkis, kiel neredukteblaj la terminoj de orientiĝo de la ĵura pensmaniero de alia lando". Kelkfoje nur la minaco de la sendependeco de hispanida popolo provokas la doloron de aliaj.

Tiam ni perceptas la spiriton de Hispanidad kiel lumo de supre. Disunuigitaj, disigitaj, ni rimarkas, ke libereco ne estis, nek povas esti, ligo de kuniĝo. Homoj ne kuniĝas en libereco, sed en komunumo. Nia komunumo ne estas rasa, nek geografia, sed spirita. Estas en la spirito kie ni trovas kaj la komunumon kaj la idealon. Kaj estas la Historio, kiu ĝin malkaŝas al ni. Iasence ĝi estas super la Historio ĉar ĝi estas katolikismo. Kaj estas vere, ke nun estas multaj duonkleraj homoj, kiuj ne povas preĝi la Patronion aŭ la Avemaron, sed se la intelektuloj de Francio revenas al ili preĝi, kia kialo estas, krom la preterlasoj de la kutimaj pardonpetoj, kaj estas vere; por ke ili ne preĝu ilin en Hispanujo? Estas alia pure historia parto, kiu malkaŝas al ni la kapablojn de la hispanoj, kiam la idealo lumigas ilin. Tuta sistemo de doktrinoj, sentoj, leĝoj, moroj, kun kiuj ni estis grandaj; tuta sistemo, kiu ŝajnis esti entombigita inter la cindro de la pasinteco kaj kiu nun, en la ruinoj de la libe-

ralismo, en la malkredito de Rousseau, en la pruvita utopismo de Markso, leviĝas antaŭ niaj okuloj kaj igas nin diri, ke nia 16-a jarcento, kun ĉiuj liaj malobservoj postulis kompenso, li estis prava kaj li kunportis la estontecon. Kaj kvankam estas tre vere, ke la Historio malkaŝas al ni du diversajn Hispaniojn, kiujn Heriot ĵus volis distingi, dirante, ke unu estis El Greco, kun sia mistikismo, sia revemo kaj sia intelektismo, kaj la alia estis Goya, kun sia realismo kaj sia ŝato al la "kanajlo", kaj ke oni povus nomi ilin ankaŭ la Hispanio de Donkiĥoto kaj tiu de Sancho, tiu de la spirito kaj tiu de la materio, la vero estas, ke ambaŭ estas nenio alia ol unu, kaj la tuta demando resumiĝas determini kiu devus regi ĝin, ĉu la sopiroj aŭ la erupcioj. Jen vi triumfis por la momento, Sancho; Mi tamen ne miros, se nia popolo finos sekvante Donkiĥoton. Ĉiukaze lia espero estas en la Historio: "Ex proeterito spes in futurum" (t.e.: *El pasinto espero por estonto*).

Valoro de Hispanio

Senco de bono en popoloj hispanaj

Stoikismo kaj Transcendismo

Ganivet komencas sian *Hispanan Idearium* deklarante la

tezon ke: "Kiam la ideala konstitucio de Hispanio estas ekzamenata, la plej profunda morala kaj, laŭ certa maniero, religia elemento kiu estas malkovrita en ĝi, kiel funkciante kiel ĝia fundamento, estas stoikismo; sed nek esenca kaj heroa stoikismo de Katono, nek la serena kaj majesta stoikismo de Marko Aŭrelio, nek la rigida kaj ekstrema stoikismo de Epikteto, sed la natura kaj homa stoikismo de Seneko (hispane Séneca), tiu ĉi ne estas hispana, la filo de Hispanio hazarde: li estas hispano; esence, kaj ne andaluzo, ĉar kiam li naskiĝis la vandaloj ankoraŭ ne venis en Hispanujon; kiuj, naskiĝinte poste, en la mezepoko eble, naskiĝis ne en Andaluzio, sed en Kastilio. La tuta doktrino de Seneko estas kondensita en ĉi tiu instruo: "Ne lasu vin venkita de io fremda al via spirito. Pensu meze de la akcidentoj de la vivo, ke vi havas en vi patrinan forton, ion fortan kaj nedetruoblan, kiel diamantan akson, ĉirkaŭ kiu turniĝas la etaj eventoj, kiuj formas la ŝtofon de la ĉiutaga vivo; kaj kiaj ajn eventoj trafas vin, ĉu tiuj, kiujn ni nomas prosperaj, ĉu tiuj, kiujn ni nomas malfavoraj, aŭ tiuj, kiuj ŝajnas malbonigi nin per sia kontakto, restas tiel firmaj kaj justaj, ke almenaŭ oni povas ĉiam diri pri vi, kiu estas homo".

Tiuj ĉi vortoj estas indaj je pripensado kaj analizo, kaj ili ne estus, se ili ne dirus ion gravan pri nia spirito, kion nia propra intuicio kaj la ekzemploj de la Historio certigas al ni esti tre certaj. Kaj kio estas vera kaj grava en ili estas, ke, efektive, kiam kontraŭa evento trafas la hispanojn, kiel ekzemple perdo de milito, ni ne adoptas troigajn sintenojn, kiel supozi, ke la justeco de la Universo estas malobservita. , ĉar la sorto de la bataloj estis kontraŭ ni aŭ ke la tuta civilizacio malkreskas, ĉar niaj planoj frustrigis, sed ni kondukas tiel, ke "ĉiam oni povas diri pri ni, ke ni estas viroj", ĉar nek ni estas frapitaj de malfeliĉo, nek ni, kiel popolo, neniam perdas la senton de nia relativa valoro inter la tutaĵo de la popoloj de la mondo. Pro tiu ĉi kondiĉo aŭ ĉi tiu kutimo Gabriela Mistral povis diri pri ni, en memorinda poezio, ke ni estas bonaj perdantoj. Ni nek ĵuras eternan malamon al la venkinto, nek humiligas nin antaŭ lia sukceso, ĝis konsideri lin farita el ligno pli alta ol la nia. La tezo de Argentino estas ke: "La venko ne donas rajtojn", sed ĝia deveno estas klare hispanida, ĉar ni ne kredas ke homoj aŭ viroj estas pli bonaj por esti venkintaj. Kaj ne estas, ke ni subtaksas la valoron de venko kaj egaligas ĝin kun malvenko. Venko ŝajnas

al ni bona, sed ni kredas, ke la venkinto ŝuldas ĝin ne al interna supereco super la venkinto, sed prefere al pli bone preparita aŭ al la fakto, ke cirkonstancoj estis favoraj al li. Kaj ĉirkaŭ ĉi tiu distingo, kiu ŝajnas al mi fundamenta, oni devas disvolvi la hispanan idealon.

Kion ni hispanoj ne faras, kaj en tiu ĉi Ganivet trompis, estas supozi, ke ni havas "en ni patrinan forton, ion fortan kaj nedetruoblan, kiel diamantan akson". La stoikuloj kredis tion, sed stoikismo aŭ la sento de memrespekto estas aristokrata persvado enhavata de superuloj, sed tiel konvinkitaj pri sia propra ekscelenco, ke ili ne kredis, ke ĝi estas alirebla por ordinaraj mortontoj, kaj kvankam Hispanio produktis kaj daŭre produktas virojn de ĉi tiu tipo, ilia sento ne povis disvastiĝi, nek la nacio parafrasis Sanktan Aŭgustenon, por diri kiel Ganivet: "Noli foras ire: in interiori Hispaniae habitat veritas (*Ne iru eksterlanden: vero vivas interne de Hispanio*)." Ni hispanoj neniam kredis tion –kaj mi uzas ĉi tiun vorton en ĝia plej larĝa senco– kaj mi esperas, ke ni neniam kredos ĝin, ĉar nia tradicio faras nin nekapablaj supozi, ke la vero vivas ekskluzive ene de Hispanio aŭ ene de iu ajn alia lando aŭ urbo. Kion ni kredis kaj kredas estas, ke la vero ne

povas aparteni al iu ajn, en ia netransdonebla posedaĵo. Por la kredo, ke ĝi ne estas geografia aŭ rasa monopolo kaj ke ĉiuj homoj povas atingi ĝin, ĉar ĝi estas transcenda, universala kaj eterna, ni hispanoj batalis en la plej bonaj momentoj de nia historio. Kion nia popolo ĉiam sentis, en la horoj de kredo kaj en la horoj de skeptiko, estas ilia esenca egaleco kun ĉiuj aliaj popoloj de la tero.

La stoiko rigardas sin kiel la senvaloran roko, sur kiu frakasas ondoj de la maro, cirkons-tancoj kaj pasioj. Tiu ĉi bildo estas alloga por la hispanoj, ĉar la ŝtono estas simbolo de persisto kaj firmeco, kaj jen la virtoj, kiujn la hispana popolo devis montri por la grandaj verkoj de sia historio: la Rekonkero, la Kontraŭreformacio kaj la civilizacio de Ameriko, kaj ankaŭ ĉar ni hispanoj deziras por niaj laboroj kaj por nia vivo la firmecon kaj sistemon de la roko, sed kiam ni demandas al ni: kio estas la vivo? aŭ, se oni senkulpigos mian pleonasmon: kio estas la esenco de la vivo? Malproksime trovi en ni diamantan akson, ni diras al ni, kun Manrique: "Niaj vivoj estas la riveroj / kiuj iras alflui en la maron." aŭ kun la aŭtoro de la Morala Epistolo: "kio pli ol fojno, verda matene, seka vespere?" Ne ekzistas en la hispana

poezio tiel ripete esprimita, nek kun tia beleco, kiel ĉi tiu pri la sensubstanco de la vivo kaj ĝiaj triumfoj.

Kampoamor' diros ĝin, kun sia humuro: "La gloroj de la vivo estas fumo". Ĝi daŭrigas, kun sia impeto: "Pasu, preterpasu en iluzia optiko... Perlaj bildoj de gloro, / Florkronoj el oro kaj laŭro, pasas." Kaj ĉiuj niaj grandaj lirikistoj vidos en la vivo, kiel Mira de Mescua: "Mallonge bona, facila vento, malpeza ŝaŭmo."

Hispana humanismo.

Kaj tamen, Ganimet ne eraris, kiam li asertis, ke en la ideala konstitucio de Hispanio, kiel malkaŝita en la historio, estas patrina forto, diamanta akso, io potenca, se ne nedetruibla, kiu impresas karakteron al ĉiu hispano. Vane ni diros al ni, ke la vivo estas sonĝo. En hispanaj lipoj ĉi tiu frazo signifas la malon de tio, kion ĝi signifus ĉe tiuj de orientulo. Dirinte ĝin, la budhano fermas la okulojn al la ĉirkaŭa vivo, por sidi sur siaj hankoj kaj konsoli sin de la premo de deziroj per la sonĝo de Nirvano. La hispano, aliflanke, ŝatus, ke la vivo havu la eternecon, kiun en ĉi tiuj jarcentoj oni kutime atribuis al la materio. Kaj eĉ kiam li diras, kun Petro Calderón:

*Kio estas la vivo? Frenezo.
Kio estas la vivo? Iluzio,
ombro, fikcio,
Ke la plej granda bono
estas malgranda Kaj la tuta
vivo estas sonĝo,
Kaj sonĝoj, sonĝoj estas...*

Li ne faras teoriojn aŭ difinas la esencon de vivo, sed senespe-re bedaŭras, ke vivo kaj ĝiaj glo-roj ne estas fortaj kaj plurjaraj, same kiel roko. Kaj en tiu ĉi neelĉerpebla sopiro al eterneco kaj potenco, ni devas trovi unu el la kategorioj de tiu patrina forto, pri kiu parolas al ni Ganivet, sed ne kiel trezoron, kiun ni avide konservas ene de nia kofro, sed kiel magneton, kiu de ekstere altiras nin.

Ni hispanoj malĝojas, ke la a-feroj, kiujn ni plej amas: amike-coj, amoj, honoroj kaj plezuroj, estas pasemaj kaj nesubstancaj. La rozoj velkas: la roko, aliflan-ke, kiu estas plurjara, proponas al ni nur sian malmolecon kaj sensentemon. La vivo prezentas al ni neelteneblan dilemon: kio valoras ne daŭras; kio estas senvalora estas eterna. Enfermi-taj en ĉi tiu alternativo, kiel Sigismondo en sia malliberejo, ni serĉas eternecon favoran al ni, roko de amo, "diamantina akso". En la grandaj momentoj de nia historio ni ekis fari bonon sur la tero, serĉante plurjaran realecon en vero kaj virto. Alifoje, kiam la epopeaj periodoj sekvas tiuj de

laceco, ni kolektiĝas en nia kre-do, kaj, kiel Sigismondo, ni diras al ni:

*Ni iru al la eterno
kiu estas la vivanta famo,
kie nek dormas feliĉo nek
grandeco ripozas.*

Sed ni ne ĉiam sukcesas konservi nian kredon, ke vero kaj bono estas eternaj, ĉar ni ne estas anĝeloj. Kelkfoje, la impeto de niaj pasioj aŭ la melankolio, kiun inspiras al ni la senviveco de niaj varoj, igas nin nei, ke ekzistas alia eterneco, se iam, ol tiu de la materio. Kaj tiam, kva-zaŭ en lasta fortikaĵo, ni rifuĝas en tio, kion oni iam povas nomi "hispana humanismo", kaj kiun ni sentas same, kiam la eventoj estas prosperaj por ni, kiel en la malfeliĉo.

Tiu ĉi humanismo estas pro-funda fido al la esenca egaleco de la homoj, meze de la diferen-coj en valoro de la diversaj postenoj, kiujn ili okupas kaj de la laboroj, kiujn ili faras, kaj kio karakterizas por la hispanoj es-tas, ke ni asertas ĉi tiun esencan egalecon de la homoj en la plej taŭgaj cirkonstancoj konservi ili-an malegalecon kaj ke ni faru tion sen nei la valoron de ilia di-ferenco, kaj eĉ samtempe reko-nante kaj pripensante ĝin. En la okuloj de la hispano, ĉiu homo, sendepende de sia socia pozicio, sia scio, sia karaktero, sia nacio

aŭ sia raso, estas ĉiam homo; kiom ajn malalte aperas la Reĝo de la Kreo; kiom ajn alta estas peka kaj malforta estaĵo. Ne ekzistas pekulo, kiu ne povas esti elaĉetita, nek justulo, kiu ne estas sur la rando de la abismo. Se estas "diamantina akso" en la hispana animo, tio estas pro la kapablo, kiun ĝi havas, kaj pri

kiu ni plene konscias, konverti kaj turniĝi, kiel Raimundo Lulio aŭ Don Juan de Mañara. Sed la hispano krucas sin en hororo, kiam alia homo proklamas sian superecon aŭ tiun de sia nacio, ĉar li instinkte scias, ke la plej grandaj pekoj estas tiuj faritaj de iu malhumila, kiu kredas sin nekapabla de peko kaj eraro.

Daŭrigota

Hispaneco

Lastan 10^{an} de oktobro okazis la 3ª Kongreso de Hispaneco en Cartagena, dua ĉefurbo de la Regiono de Murcia. Organizis ĝin la Asocio Kultura **Herooj de Kavite** (Héroes de Cavite, hispane). Kavite estas urbo de insulo Luzon', Filipinoj, kaj tie okazis grava marbatalo inter Usono kaj Hispanio, kun granda malavantaĝo de ĉilasta, kaj pro tio la maristoj hispanaj estis veraj herooj alfrontante plipotencan floton.

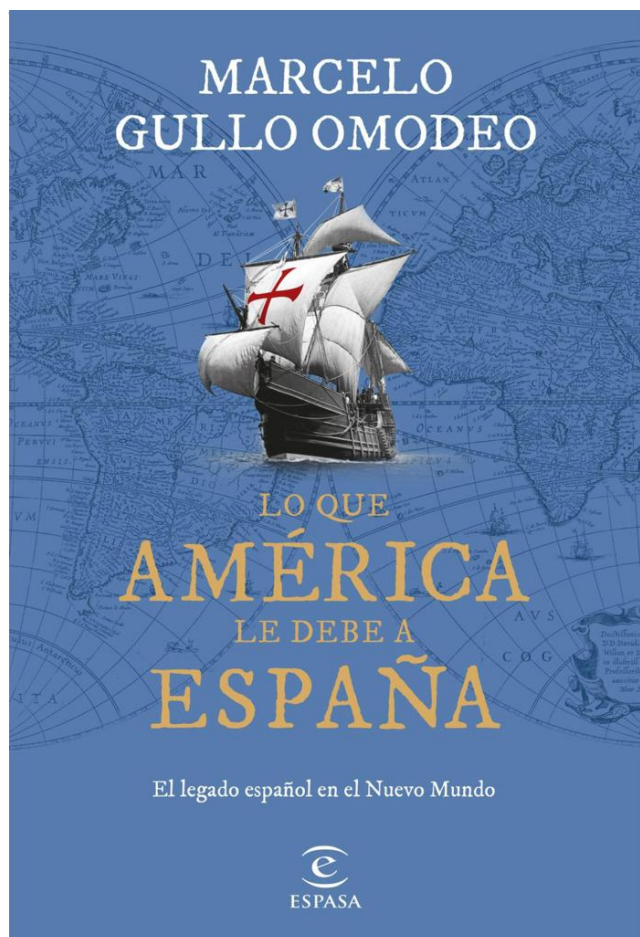
Se oni vizitas Kartagenon, oni povas vidi belan monumenton dediĉita al tiuj herooj, kiuj mortis defendante la Imperion Hispanan, eĉ se ili sciis, ke ili ne havis ŝancon venki. Kiel sekvo

de tiu batalo, kiun perdis perfido de la hispana registaro tiutempa, Hispanio ĉesis havi imperion, eĉ se ĝi ankoraŭ havis la provincojn de Saharo kaj Gvineo Hispanaj, kiuj nun ne plu estas hispanaj.

Eble leganto surprizas pro tio, ke mi parolas pri perfido de la hispana registaro al Hispanio, sed se oni reserĉas iomete en historio, oni trovos, ke tiam ĝi estis la ununura lando kiu havis submarŝipojn, kaj tiu stulta registaro ne farigis la du el ili kiuj, laŭ Komodoro Dewey, estro de la usona floto, sufiĉintus submariĝi sian tutan floton, venkusante la batalon kaj sekve supervivigante la Imperion Hispanan, kiu —interkrampe— ne nomiĝis tiel, sed Hispanika Kro-

Monumento al herooj de Kavite en historia urbocentro de Kartaheno

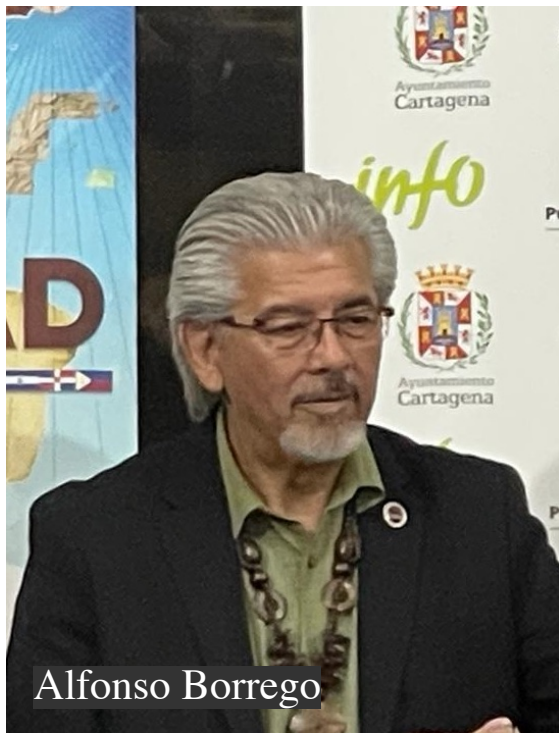

no. Ĉu tiu registaro hispana estis aĉetata de britoj aŭ Usono? Ne estas pruvo, sed nur tio, aŭ profunda stulteco, klarigus la ne produktado de submarŝipoj, ti-am ĵusa invento de kartagenano Izaak' Peral'... Ne, Hispanio neniam bone reagis kontraŭ perfido; kaj tio venas el tempo de Viriato —kiun romianoj ne povis venki escepte de pro perfido—, sekvinte la invado de Hispanio de muslimoj pere de la perfido de Grafo Don Ĥuljan', aŭ poste tiu invado de francoj pere de la perfido de Ministro Godoj..., kaj ŝajnas ke la afero ankoraŭ ne finis. En aliaj landoj, perfiduloj estas mortkondamnitaj, sed ĉi tie ili profitas longan kaj riĉan vi-

von, kutime koste al la nacio. Kiam Hispanio vekigis?

Prezidanto de la asocio, Anĝelo Gabrijel' Benzal Pintado malfermis la kongreson klarigante, ke la asocio jam havas anojn en 17 provincoj de Hispanio kaj aliaj landoj, inter ili Usono kaj Filipinoj! Li notigis, ke la ĉefa malfacilo por ke estos bloko de landoj hispanparolantaj estas **la Nigra Legendo**, kies fifamigajn mensogajn mesaĝojn kredas eĉ multaj hispanoj hodiaŭaj. Sed Hispanio estas mestiza lando, kaj jen estas venko de Hispanio. Sufiĉas kompreni la aserton pri tio, ke *hispanoj, kiuj ne konas Amerikon, ne konas Hispanion*.

Dum la kongreso mi ĉeestis interesajn prelegojn pri la agado de Hispanio laŭ jarcentoj en la tuta mondo (kreante tiel la Unuan Tutmondigon) kaj ankaŭ prezentadojn de libroj kaj filmoj, inter kiuj elstaras *Tion Ameriko ŝuldas al Hispanio*, de Marcelo Gullo Omodeo. Li estas italdevena argentinano, sed li reserĉis pri la historio de sia lando kaj kontinento, kaj trovis interesajn malmensogigajn datumaĵojn, kiuj senkreditigas la Historion de Hispanio laŭ la malamikoj de Hispanio, kiujn li prezentas en tiu libro kaj en tiuj du, kiuj antaŭis ĝin: *Patria Patrino* (Espasa, 2021) kaj *Nenio por peti pardonon* (Planeta, 2022), kiujn

Alfonso Borrego

ni recenzos en *Kajeroj el la Sudo* baldaŭ.

Pranepo de indiano apaĉa Gerónimo, **Alfonso Borrego**, preligis pri *La alveno de Johano de Oñate al Sudoriento de Usono*, kio okazis jarcentoj antaŭ Usono aŭ Meksikio ekzistis, kaj jardekoj antaŭ la koncepto Ameriko aperis en la mondon. Li komencis sian prelegon rememorante siajn unuajn jarojn en Usono, kie li estis duoble fremdulo pro apaĉa kaj meksika, eĉ se li estas duoble nativa de tiu loko, ĉar li estas apaĉa kaj hispandevena. En Usono ne estis laŭleĝa inter-rasa geedziĝo ĝis 1960^a, dum en hispanameriko tio okazis de antaŭ ses jarcentoj pro deziro de reĝino de Kastilio, Isabel la Katolika, la unua reĝino de Ameriko.

Mi aliĝas al tiuj kongresoj pri

Hispaneco de tri jaroj, kaj mi eltiras el tiuj, ke estas domaĝe, ke hispanoj de Eŭropo kaj Ameriko ne pli bone konas pri ĝi, ĉar tie oni povas informi sin pri veraj kaj gravaj faktoj, kiuj detruas la Legendon Nigran, kiu estas, kiel jam dirite la Historio de Hispanio rakontita de la malamikoj de Hispanio dum kvin jarcentoj, senlace ripetata eĉ de hispanoj, bedaŭrinde. Krom mensogoj rektaj ankaŭ estas gravaj silentoj, kiel ekzemple la fakton, ke la unua admiralino el la tuta historio de homaro estis hispana Isabel Barreto, Mastrino de la Pacifika Oceano je la 16^a jarcento. Aliaj landoj, kiel Britio kaj Usono, ne bezonas Nigran Legendon por disvastigi la fakton, ke ili kreis imperiojn pro perfido kaj monavidado, ĉar sufiĉas ties historio tiucele.

Kaj estas multaj aliaj eventoj faritaj de hispanoj en la pasinto. Vere estas, ke *tiuj, kiuj ne konas sian pasinton ne konos sian estonton.*

Isabel Barreto
(1567-1612)

Kajeroj el la Sudo

Bulteno de Hispana Asocio
de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/hale/kels129.pdf>

Numero 129- Oktobron de 2023^a

ISSN 1886-1938 (printita)
ISSN 1886-1997
Depósito legal: Z-2398-88